

yaddaş

Ruzə İBIŞOVA,

Xanəndə, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin müəllimi

Unudulmaz xanəndə Zülfüqar Səmədbəy oğlu Adigözəlov (Zülfü Adigözəlov) 1898-ci ildə Şuşada köçəri ailəsində anadan olmuşdur. O, ilk təhsilini Ağcabədidə almışdır. Zülfü Adigözəlov öz təkrarlanmaz sənəti ilə parastıqlarının qəlbini oxşadığına, onların istək və arzularını şirin avazla tərənnüm etdiyinə görə onu sadəcə "Zülfü" deyə çağırırmışlar.

Zülfü Adigözəlov və xanəndəlik məktəbi

1927-ci ildə Zülfü Adigözəlovun heyatında əlamətdar hadisə baş verir. Böyük xanəndə Cabbar Qaryaqdı oğlu Şuşa məclislərinin birində Zülfünün ifasını dinlədikdən sonra ona Bakıya gəlib "Müdəfiə evi"ndə (indiki Filarmoniyada) işləməyi təklif edir. Böyük sənətkarın atalığı qayğısı ilə Zülfü ailəsilə Bakı şəhərinə köçür. Gənc xanəndə "Müdəfiə evi"ndə Üzeyir Hacıbəyov, Müslüm Maqomayev, Qurban Primov, Keçəçi Məhəmməd, Seyid Şuşinski kimi sənətkarların qarşısında müvəffəqiyyətlə imtahan verir. "Cahargah" oxuduqdan sonra onun "Müdəfiə evi"ndə solist kimi çalışmasını məsləhət görürlər.

Müslüm Maqomayev Zülfünü radioda çıxış etməyə dəvət edir. Radiodakı çıxışları gənc Zülfünün şöhrətini artırır. Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası Zülfü Adigözəlovun sənətinin inkişafında əsl sənət məktəbi olur.

Z. Adigözəlov təkcə xanəndəlik sənəti ilə məşğul olmamışdır. O, 1929-1932-ci illərdə Mirzə Fətəli Axundov adına Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında uşurla çıxış edib. Klassik muğamları milli çərçivədə inkişaf etdirməkdə və onu yad təsirlərdən qorumaqda Zülfü Adigözəlovun böyük xidmətləri olmuşdur. Bəstəkar Səid Rüstəmov yazırdı: "Zülfü Adigözəlov xanəndəliyə başladığı gündən məhəbbətlə qarşılarmışdır... O, gözəl ifası ilə dinləyicilərin düşündürür, heyecanlandırır, onda böyük insani hissler aşılaydı. Zülfü pəsxan xanəndə idi. O, muğamları pəsdən elə məhərrətlə, elə ustalıqla oxuyurdu ki, adam heyran qalırdı. O, muğamlarda oxuduğu şeirlərin

mətninə xüsusi diqqət yetirirdi. Klassik şeirlərdən nümunələr seçməkdə Zülfü xüsusi usta idi. O, dahi şair Füzulünün qəzəllərini böyük məhəbbətlə oxuyurdu. Mən "Azərbaycan xalq mahnıları" mecmuasində "Bir cüt sona", "Nəbi", "Dedim, bir buse vər", "Kəlik" və sair mahnıları Zülfünün ifasında nota yazmışam..."

Z. Adigözəlovun diksiyası şirin, təmiz və aydın idi. O, həqiqi bədii sözü saxta boyalardan tez ayıra bilirdi. Onun seçdiyi qəzəllərdə mənalı söz muğamla vəhdət təşkil edirdi. Z. Adigözəlov hər muğamın xarakterik xüsusiyyətinə uyğun qəzəl seçir və təsnif oxuyurdu. Onun sənətinin romantik vüsət vərdir. İfa-sında dinlədiyimiz "Gedirm axı" təsnifindəki ustalıq, nitqin aydınlığı adamı heyran edir. O, bu təsnifi oxuyanda sözləri elə aydın, elə dolğun tələffüz edir ki, elə bil müsbəhi ilə söhbət edir. Z. Adigözəlov təsnifə elə naxışlar, elə melodik bəzəklər vurur ki, sanki rəssam böyük bir sənət əsəri yaradır.

Z. Adigözəlov bütün qüvvə və bacarıqlarını xalq musiqisinin inkişafına həsr edib. O, "Rast" muğamını gözəl oxumaqla müasirlərini heyran qoyub. Zülfüdən əvvəl də "Rast" muğamı ifa olunub. XX əsrin əvvəllərində Malıbəyli Həmid, Məşədi Cəmil, Cəməli Məşədi Cəfər "Rast" ifaçılan kimi şöhrət qazanmışdılar. Onlar "Rast" muğamını özünəməxsus tərzdə oxumuşlar. Bəziləri isə bu muğamı dəstəgah şəklinə başa vurmuşlar. Dəstəgahdakı "Mayeyi-rast", "Hüseyni", "Vila-

yətli", "Şikəsteyi-fars", "İraq", "Pəncəgah" hissələrini oxumaq həmyaşı müəssər olmurdu. Zülfü Adigözəlov "Rast"ın əsas hissələrini şirin bir üslubda, məhərrətlə oxumaqda müasirlərindən fərqlənmişdir.

Z. Adigözəlov "Rast"ın üzərində zərgər üstalığı işləyirdi. O, muğamın hər şübasini ayrı-ayrılıqda təkrar etməklə dəstəgah şəklinə oxumuşdur. Muğamın bütün xarakterik xüsusiyyətlərini gözəl duyan xanəndə çalışmışdır ki, "Rast" həqiqətən mərdlik, düzgünlük simvolu kimi səslənsin. Əgər Zülfü muğamın mayəsində dinləyicisinə təmiz, pak duyğular aşılayırsa, muğamın "Vilayət" şübasində mərdlikdən, ləyaqətdən sözü açaraq dinləyicisinə sevinc dolu sabah arzularlayır. "Şikəsteyi-fars" da xanəndə mənəviyyətin gözəlliyini tərənnüm edir. "Əzaq-pəncəgah" da isə insanı mübarizliyə səsləyir. Z. Adigözəlov öz təkrarlanmaz ifaçılıq məhərrəti ilə "Rast" muğamına melodik bəzəklər vurmaqla muğama romantik həyat bəxş edib. Cab-

bar Qaryaqdıoğlu "Mahur" a, İslam Abdullayev "Segah" a, Seyid Şuşinski "Cahargah" a öz möhürlerini vurduqları kimi, Zülfü Adigözəlov da "Rast" a öz möhürünü vurmuşdur.

Z. Adigözəlov "Segah" da da usta idi. O, "Segah" oxuyanda insanın ruhunu, onun heyəcan və iztirablarını itədi, dolğun təəcəssüm etdirmişdir. Onun "Segah"ı yanan qəlblərə elə bil sərən su çiləyir. "Zabul" a keçəndə həzin nəfəslər, nisgilliyə gushələr vurmaqla sanki insan xayalını daha uzaq keçmişə aparır və nakamı kamına çatmış kimi geri qaytarır. Z. Adigözəlov həm də mahir qəzəlxan idi. O, dinləyicisini qəzəllərlə yormazdı. Bir muğamı başa vuran kimi yalnız bir qəzəldən istifadə edirdi. O, guşaxanlıqda o qədər usta idi ki, sözücülükə məşğul olmağa vaxt qalmırdı. O, Füzuli, Seyid Əziz Şirvani, Nəbati, Vaqif, Zakir, Natəvan və Vahidin poeziyasına həmişə müraciət etmişdir.

Z. Adigözəlovun repertuarı zəngin idi. O, bütün muğamları böyük ustalıq və həvəslə oxumuşdur. Onun "Zabul" unun, "Mahur-Hindi" sinin, xüsusilə "Orta Segah" ının milli muğam məktəbimizdə xüsusi yeri var. Z. Adigözəlov milli muğam ənənələrini sənətkar kimi yaşadan xanəndə olmuşdur. O, muğam ifaçılığında milli musiqiyə xas olan improvizasiya və variyasiya elementlərini ifaçılıq priyomları ilə birləşdirməklə muğamları zənginləşdirib. Z. Adigözəlov oxumurdu, sanki şirin nağıl söyləyirdi. Onu dinləyəndə ələblə xanəndə gözəl bir şeir söyləyir və ya mahir rəssamın fırçasından çıxmış manalı, zəngin bir əsəri seyr edir. Böyük sənətkar həm də gözəl pədaoq idir. Mütəllim Mütəllimov, Qənbər Zülalov, Həşim Kələntərlı, Cahhan Talışnıyaka, Süreyya Qacar, Səhib Şüurov, İldırım Həsənov, Əbülfət Əliyev, Ya-qub Məmmədov və başqa kimi mahir xanəndələrimiz Z. Adigözəlov məktəbinin yetişdirmələridir. Azərbaycanın əməkdar artisti Z. Adigözəlov 1963-cü ildə vəfat etmişdir.

Bəli, Z. Adigözəlovun yaratdığı xanəndəlik məktəbi bu gün fəaliyyət göstərir. Onun yaratdığı milli muğam ənənələri musiqimizə böyük töhfədir.